

ACC. N:R M. 15063: 1-5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Jöns Andersson, Kyrkheddlinge*
Härad: *Bara* Berättare: " " "
Socken: *Esarp* Berättarens yrke: *lantbrukare*
Uppteckningsår: *1960* Född år *1883* i *Lund*

Kystan och härvor. s. 1-5.
(sid. 5 und. tecken.)

LUF 115

3/10-60

Skriv endast på denna sida.

Styten och häsvor

I äldre tid brukade man mysta gäret, eller häsvor upp det i tunnreppret eller på s. k. mystafoten (fig. 1-4), men hur detta tillgicks, eller hur man sågnael gombängden, vet jag ej, då jag kan minnas att detta brukades i mine barnedom. Man är nog sent ute för att få veta hur det tillgicks; ingen av de äldre qummar som jag frågat, hade sedan på det; de hade nog ej fått läsa sig mystret av spånad & kemstjöld, ty då de blev vuxna så hade den "nye tiden" kommit till landsbyggen och den hushålliga stöjelen munderat upptrönt.

Omtr. 1870-talet började man använda stässel-skep av den typ som avbildats i frågelistan. I vår ort använde man sig av ett sådant redskap som man kallade: traspa, den liknade fig 5, men var försedd med ett enkelt rättnesverk, bestående av en cirkelrund, tanelad träskiva, cirka 1,5 c. om tjocka

1)

och omkr. 15 c. m. i diameter; den var inpassad i bakare sidan av haspan och drevs runt av dess axel som i locket änden var förmad till en snäckskruva.

På haspan bakreida var fästad en träskena, som av en stift på kuggskivans ena sida fördes ut och sedan flög tillbaka med en smäll, när skivan gått ett varv runt. Spinnrockareullarna placerades på ulla stol, där de vanligen låg runt på strumpsticker som var inlåsta i sidan av stölen.

2) Vid varje knäppning stannades haspan och ett snöre bands om garnet. Denna garnmängd kallades ett "tal". Sedan var det lätt att på kortare tid räkna hur många "tal" som garnet var innehåll. För att man skulle få garnet av haspan var den ena krossmen försedd med ett led, som hölls på plats av en pinne. Genom att man tog ut pinnen kunde armen falla åt sidan, så att spänningen på garnet släpades.

För att få garnhävaren helt fri, fick haspan lyftas en sitt lager.

Om det skulle vara en bestämd omkrets från krossen, känner jag ej till, men antagligen var det så. Var det t. ex. 1 aln mellan armarna, så blev det ju 4 alnar på ett varv som krossen svades omkring, och gick det så åt 50 varv mellan varje knäppring, blev det ju 200 alnar i ett "tal".

Sedan garnet haspats, skulle det hävas, varvid garnstycket placerades på en garnvimmel. De hävstolar som fanns här, liknade fig 7, men hade öppna verlage så axeln kunde lyftas av och hävararna bytas, de satt lösa på axeln, som stöts in genom fyrkantiga hål i hävverkarnas kross och där fästes med en tunn träkil.

3) Dessa stödskep tillverkades vanligen hos ortens smickare, men ofta även i hemmen, där man på den tiden var allmänt duktig.

Det tillverkades även haspor, kombinerade med garnvinda. De var svarvade och vackert målade och bekrade ges som teckningsgävor. Garnvindan hade på dessa 6 körsarmar, i ena armens rätt en fast pinne som användes som veckanette.

Vindans nar placerades vid haspringen på en sidaxel, där den listes med en trämutter.

Korsets nar var förmad som på den förut beskrivna haspor och hade samma slags rätne-skiva. Denna hasp-vinda hade form av en pelare och stod på en rund träskiva med tre fötter.

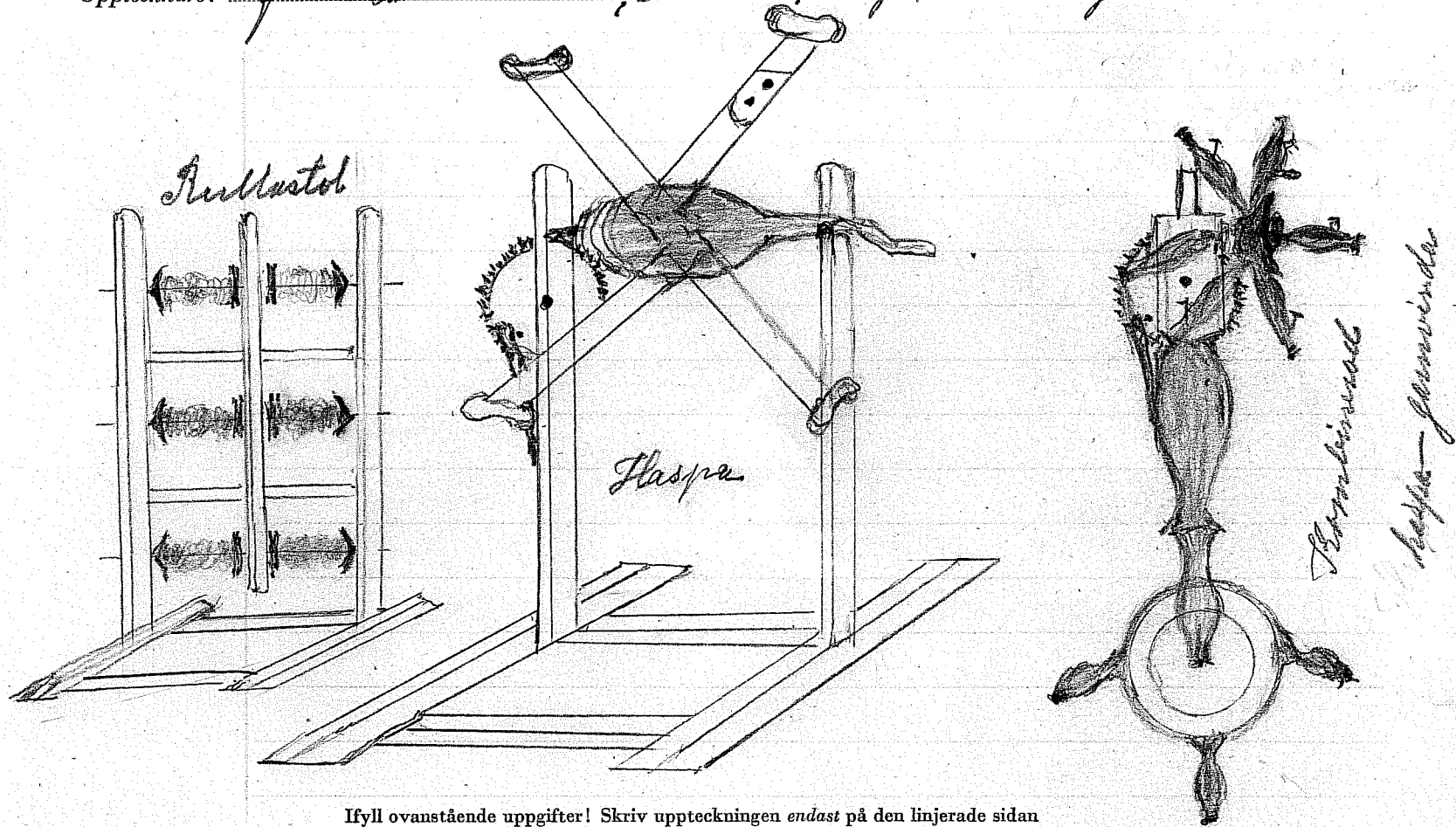
De beskrivna hävningsredskapen betraktades som absolut oengångliga i de hem där man spann och vävde.

Passme och fidz har jag hört nämnas avse garvskåpet, men vet ^{ett} litet mycket de innehåller.

M. 15063: 5.

Landskap: Skåne Berättare: upptecknaren
Härad: Bara Berättarens yrke: lantbrukare
Socken: Kyrkheddings Esarp Kyrkheddings Berättarens adress: Kyrkheddings
Uppteckningsår: 1960 Född år 1883 i Lund

Upptecknare: Jens Andersson, Solhäll, Kyrkheddings

Ifyll ovanstående uppgifter! Skriv uppteckningen *endast* på den linjerade sidan

